

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MUDOFAA QOBILIYATI

Kudaibergenov Sultan Polatovich

Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti “Tibbiy pedagogika, stomatologiya va pediatriya”
fakulteti pediatriya yonalishi talabasi
E-mail: qudaybergenovsultan77@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasi mudofaa qobiliyatining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari va hozirgi holati tahlil qilinadi. Unda mamlakatning harbiy xavfsizlik strategiyasi, Qurolli Kuchlarning modernizatsiya jarayonlari, hududiy daxlsizlik va milliy manfaatlarni himoya qilishga qaratilgan davlat siyosati yoritiladi. Shuningdek, harbiy ta’lim tizimini takomillashtirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, xalqaro hamkorlikni kengaytirish hamda armiyaning professional salohiyatini oshirishga qaratilgan islohotlar ko‘rib chiqiladi. Maqola O‘zbekistonning mintaqaviy va global xavfsizlikdagi o‘rni, tinchlikparvar siyosati hamda milliy xavfsizlikni mustahkamlashga qaratilgan kompleks yondashuvni tahlil qilishga bag‘ishlangan.

Kalit so‘zlar: O‘zbekiston, mudofaa qobiliyati, Qurolli Kuchlar, harbiy xavfsizlik, modernizatsiya, harbiy islohotlar, milliy xavfsizlik, hududiy daxlsizlik, harbiy ta’lim, xalqaro hamkorlik.

O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgan dastlabki yillardan boshlab milliy xavfsizlikni ta’minlash, hududiy daxlsizlikni mustahkamlash va barqaror rivojlanishni kafolatlash maqsadida o‘zining mustahkam mudofaa siyosatini shakllantirishga alohida e’tibor qaratib kelmoqda. O‘zaro murakkab geosiyosiy jarayonlar, mintaqadagi xavfsizlikka oid tahdidlar hamda global miqyosdagi harbiy-siyosiy o‘zgarishlar davlatning harbiy strategiyasini doimiy ravishda

takomillashtirishni taqozo etadi. Shu nuqtai nazardan, O‘zbekiston Qurolli Kuchlarining professional salohiyatini oshirish, harbiy infratuzilmani modernizatsiya qilish va zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash kabi sohalarda keng ko‘lamli islohotlarni amalga oshirmoqda.

Mazkur maqolada O‘zbekistonning mudofaa qobiliyatini shakllantirish va rivojlantirishga qaratilgan siyosiy, strategik va tashkiliy choralar tahlil qilinadi. Shuningdek, harbiy ta‘lim tizimi, xalqaro hamkorlik, tinchlikparvarlik tamoyillari va milliy xavfsizlikni ta‘minlashda kompleks yondashuvning o‘rni yoritiladi. Ushbu tahlil O‘zbekistonning mintaqaviy va global xavfsizlik tizimidagi o‘rnini chuqurroq anglashga yordam beradi.

Qonunchilik palatasi tomonidan 2017-yil 18-dekabrda qabul qilingan Senat tomonidan 2017-yil 20-dekabrda ma‘qullangan

1-modda. O‘zbekiston Respublikasining Mudofaa doktrinasini tasdiqlansin (ilova qilinadi).

2-modda. O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining 1995-yil 30-avgustda qabul qilingan “O‘zbekiston Respublikasining Harbiy doktrinasini to‘g‘risida”gi 105-I-sonli Qarori (O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborotnomasi, 1995-yil, № 9, 180-modda) o‘z kuchini yo‘qotgan deb topilsin.

3-modda. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi: hukumat qarorlarini ushbu Qonunga muvofiqlashtirsin; davlat boshqaruvi organlari ushbu Qonunga zid bo‘lgan o‘z normativ-huquqiy hujjatlarini qayta ko‘rib chiqishlari va bekor qilishlarini ta‘minlasin; ushbu Qonunning ijrosini, ijrochilarga yetkazilishini hamda mohiyati va ahamiyati aholi o‘rtasida tushuntirilishini ta‘minlasin.

4-modda. Ushbu Qonun rasmiy e’lon qilingan kundan e’tiboran kuchga kiradi. O‘zbekiston o‘z davlat mustaqilligini e’lon qilgan bir sharoitda davlatchiligini saqlab qolish uchun mudofaa siyosatini ham belgilab olishni dolzarb vazifalardan biri sifatida oldinga surdi. Chunki O‘zbekistonga chegaradosh bo‘lgan davlatlarda notinchlik hukm surayotgandi. Bundan tashqari, 80-yillarning ikkinchi yarmidan boshlab sobiq ittifoq hududida milliy nizolar, chegara masalalarida kelishmovchiliklar kelib chiqa boshlagan edi. Mudofaa ishlari vazirligi vakolatlari doirasiga respublika hududida joylashgan SSSR Mudofaa vazirligi hamda Ichki qo‘shinlar harbiy qism va qo‘shilmalarini shakllantirish va boshqarishda, kollektiv xavfsizlikni tashkil etishni ta’minlashda va Ittifoq strategik qo‘shinlari ta’minotida ishtirok etish, Milliy gvardiyani butlash va faoliyatini yuritish, chaqiruvga qadar yoshlarni tayyorlash, O‘zbekiston Respublikasi fuqarolarini harbiy xizmatga chaqirish va xizmatni o‘tashi, zaxiradagi harbiy xizmatga majburlarni o‘qitish, muqobil xizmatni tashkil etish, Fuqaro muhofazasiga rahbarlikni amalga oshirish kiritildi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 1991-yil 10-sentabrdagi 245-sonli Farmoni bilan Mudofaa ishlari vaziri etib polkovnik Ahmedov Rustam O‘rmonovich tayinlandi.

Dunyoda kechayotgan siyosiy jarayonlarning rivojining tahlilidan kelib chiqib, 1992-yil 3-iyulda O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi “Mudofaa to‘g‘risida”, “Umumharbiy majburiyatlar va harbiy xizmat to‘g‘risida” va “Muqobil xizmat to‘g‘risida”gi qonunlarni qabul qildi. Yosh mustaqil davlat talablariga javob beradigan Qurolli Kuchlarining yaratilishida mustahkam qonuniy poydevor yaratildi.

O‘zbekiston Respublikasi davlat manfaatlarini himoya qilish uchun yetarli bo‘lgan Qurolli Kuchlarini yaratdi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan Qurolli Kuchlarini yaratishida bir necha me‘yoriy hujjatlar imzoladi. Ular qatorida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 1992-yil 6-yanvardagi “O‘zbekiston Respublikasi Mudofaa ishlari vazirligi va Qurolli Kuchlar Bosh shtabining yaratilishi to‘g‘risida”gi qarorining imzolanishidir. Ularning maqsadlari – bosqichma-bosqich professional armiyani yaratish, tarkibi bo‘yicha kam sonli, biroq harakatchan, zamonaviy harbiy texnika va qurol-yarog‘ bilan jihozlangan, O‘zbekiston xavfsizligini mustaqil va ishonchli himoya etishga qodir armiyani yaratish edi. Quruqlikdagi qo‘shinlarning, korpus-brigada-batalyon tashkiliy-shtat tizimiga o‘tkazish boshlandi.

O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining yaratilishida Oliy qonunchilik organining muhim hujjati – O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining 1992-yil 14-yanvardagi qarori hisoblanadi. Unga ko‘ra sobiq SSSR Qurolli Kuchlarining O‘zbekiston hududida joylashgan barcha harbiy qismlari, birlashmalari, harbiy bilim yurtlari, harbiy muassasalari va tashkilotlari O‘zbekiston Respublikasi ixtiyoriga o‘tkazildi va ularning moddiy, moddiy – texnik ta‘minoti joriy etildi.

Shuni alohida takidlash joizki, keyingi yillarda, qisqa vaqt ichida O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti, Qurolli Kuchlar Oliy Bosh Qo‘mondoni Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan mamlakatimiz mudofaa tizimida jiddiy o‘zgarishlar ro‘y berdi. Yangi qabul qilingan “Mudofaa doktrinasi” va boshqa me‘yoriy-huquqiy hujjatlar asosida qo‘shinlarimizning faoliyat yo‘nalishlari bugungi zamon talablariga mos ravishda qat’iy belgilab olindi.

Markaziy Osiyoda rivojlanayotgan va dinamik xavfsizlik muhiti mintaqa davlatlarini Sovet davridan qolgan muammolar bilan kurashayotganda ushbu o'zgarishlarni hisobga olgan holda o'z harbiy salohiyatini qayta ko'rib chiqishga majbur qildi. Harbiy islohot, asosan, terrorizmdan partizanlar urushigacha bo'lgan xavfsizlik muammolariga tezkor javob berishga qodir bo'lgan zamonaviy, harakatchan, yaxshi tayyorgarlikdan o'tgan va jangovar qobiliyatli qurolli kuchlarni qayta qurish, qayta jihozlash va tayyorlashga urinishlar atrofida o'tdi. O'zbekiston shu paytgacha harbiy islohotlar uchun asosiy qurilish bloklarini yaratishda eng muvaffaqiyatli davlat ekanligini isbotladi va natijada mintaqadagi eng qobiliyatli qurolli kuchlarga ega bo'ldi.

Ayni paytda O'zbekistonning janubi-g'arbiy harbiy okrugida O'zbekiston qurolli kuchlarining 1999 va 2000 yillardagi Botken bosqinlariga o'xshash jangarilar bosqiniga javob qaytarish qobiliyatini sinab ko'rish maqsadida bir tomonlama harbiy mashg'ulotlar olib borilmoqda. G'arb ko'rsatmalari ushbu mashqlarning turli bosqichlarida qatnashadi va yordam beradi, ular orasida turli qo'shinlar va bo'linmalarining aloqa usullari va vositalarini ishlab chiqish va ularni boshqarishga intiladi. Kelajakda bunday mashg'ulotlar Norvegiya, Polsha, Italiya va Germaniyaning ishtirokini ko'rishi mumkin, shu qatorda g'arb kuchlari bilan o'zaro hamkorlikning yaxshi darajasini ochib beradi. Bunday maqsadlar tezda amalga oshmaydi, faqat islohotga intilish orqali erishiladi. Aslini olganda, G'arb bu islohot ishtahasini NATOning muhim mintaqaviy hamkor davlati bilan o'qitish, jihozlash va hamkorlikni yaxshilash uchun yordam dasturlariga teng ishtiyoq bilan moslashtirishi kerak.

Temurbek nomidagi harbiy maktablar — O‘zbekiston Respublikasi 14–18 yoshli o‘g‘il bolalar uchun harbiylashtirilgan maktab-internatlari. Ular Prezident Shavkat Mirziyoyevning 2019-yil 28-iyundagi “Yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash hamda O‘zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlar va davlat xizmati uchun kadrlar zaxirasini tayyorlash tizimini takomillashtirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori bilan tashkil etilgan. Bu maktablarda ta’lim harbiy sohaga oid fanlarga qaratilgan. Maktab tizimi Mudofaa vazirligi, Ichki ishlar vazirligi va Favqulotta vaziyatlar vazirligi, shuningdek, Davlat xavfsizlik xizmati va Milliy gvardiya tarkibidagi oliy harbiy o‘rta maktablardan iborat.

Ular bosqinchisi Temur sharafiga nomlangan. Prezident qaroriga muvofiq, maktablarda o‘qish muddati ikki yil, har yili 100 nafar kursantni qabul qilish kvotasi belgilandi. Maktablar talabalar shaharchasi bitiruvchilari, odatda, Qurolli Kuchlar oliy harbiy ta’lim muassasalariga o‘qishga qabul qilinadi va u yerda ofitserlar tarkibiga o‘qishni boshlaydi. Test ballari oliy harbiy va ixtisoslashtirilgan ta’lim muassasalariga o‘qishga kirishda to‘plangan test ballarining 30 foizini, mamlakatning boshqa oliy o‘quv yurtlariga kirish uchun esa 15 foizini tashkil qiladi.

9-sinfni tamomlaganligi to‘g‘risidagi guvohnomasi bo‘lgan erkak fuqarolar qabul qilinadi. U maktab ustavi asosida faoliyat yuritadi. Ta’lim muassasalariga o‘qishga qabul qilish bo‘yicha Davlat komissiyasi tomonidan tasdiqlangan test sinovlari nomzod bilimining davlat ta’lim standartlari talablariga muvofiqligini aniqlash maqsadida o‘tkaziladi. Nomzodlar test sinovlarini uchta tildan birida: o‘zbek, qoraqalpoq va rus tillarida topshirishlari mumkin

O'zbekiston Respublikasi mudofaa qobiliyati mustaqillik yillaridan boshlab izchil va bosqichma-bosqich rivojlanib kelmoqda. Mamlakatning harbiy islohotlari, Qurolli Kuchlarni modernizatsiya qilish, harbiy ta'lim tizimini takomillashtirish hamda zamonaviy texnologiyalarni joriy etish bo'yicha amalga oshirilayotgan keng ko'lamli chora-tadbirlar davlatning strategik xavfsizlik salohiyatini yanada mustahkamladi. Mintaqadagi geopolitik jarayonlar va global xavfsizlikka oid yangi tahdidlar sharoitida O'zbekistonning tinchlikparvar, ochiq va konstruktiv siyosati milliy manfaatlarni himoya qilishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Bugungi kunda mamlakat Qurolli Kuchlarining professional tarkibi, jangovar tayyorgarlik darajasi va texnik jihozlanganlik ko'rsatkichi yuksalib borgan barqaror taraqqiyotning muhim kafolatidir. Xalqaro hamkorlikni kengaytirish, tajriba almashish va xavfsizlik bo'yicha qo'shma tashabbuslar O'zbekistonning global xavfsizlik tizimida munosib o'rin egallashiga xizmat qilmoqda.

Umuman olganda, O'zbekiston mudofaa qobiliyatini mustahkamlashga qaratilgan siyosati nafaqat milliy xavfsizlikni ta'minlaydi, balki mintaqaviy barqarorlik va tinchlikni qo'llab-quvvatlashga ham sezilarli hissa qo'shadi. Shu bois, mazkur sohada olib borilayotgan islohotlar davlatning strategik rivojlanishining ustuvor yo'nalishi bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://lex.uz/mact/-3495885>.

2. <https://gov.uz/oz/mudofaa/pages/qurolli-kuchlar-tarixi>.
3. <https://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/8318-analytical-articles-caci-analyst-2003-8-27-art-8318.html>.
4. <https://thl.uz/about>.